

HELSINGIN KAUPUNGIN SUOMENKIELISEN TYÖVÄENOPISTON TEATTERITAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEISEN OPPIMÄÄRÄN OPETUSSUUNNITELMA 13.9.2012

Sisällysluettelo

1. Helsingin suomenkielisen työväenopiston toiminta-ajatus, arvot ja opetuksen yleiset tavoitteet
2. Taiteen perusopetus
3. Teatteritaiteen perusopetus
4. Opiskeluympäristö ja työtavat
5. Opintojen yleiset tavoitteet
6. Opetustarjonta
7. Opetustavoitteet ja sisällöt
8. Opintojen rakenne ja sisällöt
9. Opintojen laajuus ja kesto
10. Opintosuoritukset
11. Oppilasarviointi
12. Muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukeminen
13. Todistuksen sisältö
14. Oppilasvalinta
15. Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Tämä opetussuunnitelma perustuu Opetushallituksen 30.3.2005 vahvistamaan taiteen perusopetuksen teatteritaiteen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin (Dnro 11/011/2005) sekä työväenopiston aiempaan teatteritaiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaan (Ulla Tarvainen).

1. HELSINGIN TYÖVÄENOPISTON TOIMINTA-AJATUS, ARVOT JA YLEISET TAVOITTEET

Työväenopiston toimintaa säätelee laki vapaasta sivistystyöstä (21.8.1998/632; osin muutettu 29.12.2009/1765), jonka mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena

on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Laki määrittelee kansalaisopistot paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuviksi oppilaitoksiksi, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Opiston vision 2020 mukaan Helsingin työväenopisto on rohkea ja arvostettu aikuisopetuksen suunnannäyttäjä lähellä ihmistä. Toiminta-ajatuksensa mukaan työväenopisto tarjoaa aikuisille itsensä kehittämisen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia, tietoa, taitoa, elämyksiä sekä edistää yksilön ja yhteisön hyvinvointia vapaan sivistystyön arvojen pohjalta.

Vapaan sivistystyön vaikutukset sekä opiskelemaan ihmiseen että yhteisöön ovat suuria. Opiskelu antaa valmiuksia globalisaation kohtaamiseen mm. parantamalla kielitaitoa ja kulttuurista osaamista. Aktiivisen kansalaisuuden kehittymistä tukee oppimisyhteisöön kuulumisen. Sosiaalinen pääoma kasvaa verkostojen kehittymisen kautta ja myös opiskelijan itsetuntemus kehittyy. Elinikäinen oppiminen näkyy opiskeluhaluuden lisääntymisenä, oppimisen ilona ja tiedonhakutaitojen kehittymisenä. Opiskelu vaikuttaa sekä fyysiseen että henkiseen terveyteen ja hyvinvointiin. Tutkimuksen mukaan vapaan sivistystyön opiskelija jaksaa työssään ja arjessaan paremmin ja hänen elämänsisältönsä ja -laatussa paranevat. (Manninen, J. & Luukannel, S. 2008. *Omaehtoisen aikuisopiskelun vaikutukset. Vapaan sivistystyön opintojen merkitys ja vaikutukset aikuisten elämässä*. Helsinki: VSY.)

Opetuksen strategiset painotukset ovat tiivistetysti esittäen seuraavat. Koska opiskelemaan hakeudutaan vapaaehtoisesti, opiston toiminta on perustaltaan käyttäjälähtöistä. Vapaan sivistystyön lain mukaisesti palvelujen yksi päätavoite on vahvistaa asukkaiden osallisuutta ja omaa aktiivisuutta.

Opiston toiminta tukee myös innovatiivisen, dynaamisen ja luovan talousalueen kehittymistä. Kuntalaisten hyvä yleissivistys sekä esimerkiksi kulttuurien ja taiteiden tunteminen ovat kansainvälistyvässä kaupungissa tärkeitä.

Opiston toiminta liittyy erityisesti kaupungin hyvinvointi ja palvelut -päämäärään. Tavoitteena on kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja sekä lisätä asukkaiden elämänhallintaa, hyvinvointia ja jopa työllisyyttä oppimisen ja osaamisen avulla.

Opisto toimii eri puolilla kaupunkia ja estää eri kaupunginosien ja väestöryhmien välisen eriarvoistumisen lisääntymistä. Edulliset kurssimaksut ja kurssimaksualennukset mahdollistavat myös vähävaraisten opiskelun opistossa. Opiskelu opistossa edistää erilaisten ihmisten kohtaamisia. Opisto kehittää opetustaan ja toimintaansa aikuispedagogisen opetuksen lähtökohdista.

2. TAITEEN PERUSOPETUS

Taiteen perusopetus on yleissivistävää, tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta.

Opiskelun tarkoituksena on kehittää monipuolisesti taitoja ja tietoja, luovaa ajattelua ja omaa ilmaisua. Opinnot luovat pohjaa pitkäjänteiselle taideharrastukselle ja valmiuksia jatko-opintoihin hakeutumiseen.

Helsingin kaupungin suomenkielisessä työväenopistossa annetaan taiteen perusopetusta yleisen ja/tai laajan oppimäärän opetussuunnitelman mukaan kuvataiteessa, käsityössä, musiikissa ja teatteri-ilmaisussa.

Taideaineiden tavoitteena on kehittää yhdessä opiston taiteen perusopetusta ja taiteidenvälisyyttä.

3. TEATTERITAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEINEN OPPIMÄÄRÄ

Aikuisten teatteritaiteen perusopetus pitää lähtökohtanaan yleisiä taidekasvatuksellisia tavoitteita:

- tunteiden ja ajatusten ilmaisukyvyyn kehittämistä
- yhteistyötaitojen lisääntymistä
- kykyä jäsentää ja hahmottaa ympäröivää todellisuutta

Ohjauksessa tuetaan oppijan aktiivista roolia. Tavoitteena on kannustaa elinikäiseen oppimiseen ja henkiseen kasvuun

Opiskelijan elämäkokemus, hänen omaksumansa tieto sekä koulutus ovat aikuisopetuksessa arvokasta pääomaa, jota opetuksessa voidaan hyödyntää. Teatteritaiteen opiskelussa on olennaista hyödyntää omaa kokemusmaailmaa ja sosiaalista pääomaa sekä elämysten, vaikutelmien ja tunteiden käyttöä oppimisen välineinä.

Teatteritaiteen opiskelu on ympäröivän todellisuuden ja sosiaalisten suhteiden jäsentämistä auditiivisen, visuaalisen ja kinesteettisen hahmottamisen ja kokemisen kautta, yhdessä muiden kanssa. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan uskoa omaan tekemiseensä ja edistää hedelmällistä vuorovaikutusta opettajan ja muiden opiskelijoiden kanssa.

Teatteritaiteellisen ilmaisun kypsyminen tapahtuu saavutettujen tietojen, taitojen ja asenteiden uudelleenarvioimisen avulla. Oppiminen tapahtuu toiminnallisesti; dialogisessa suhteessa ryhmän muihin opiskelijoihin ja opettajaan. Työskentelyprosessi on yhtä tärkeä kuin konkreettinen lopputulos.

4. OPISKELUYMPÄRISTÖ JA TYÖTAVAT

Teatteritaiteen opiskelu järjestetään toimintaan soveltuviin tiloihin, joissa on huomioitu ainealueen ja aikuisopiskelijoiden tarpeet sekä työturvallisuusnäkökohdat. Opiskeluympäristönä ovat opiston näyttämöiden ja harjoitustilojen lisäksi teatterit ja kaupunkiympäristö. Opintoihin kuuluu myös itsenäisesti suoritettavia kotitehtäviä.

Teatteritaiteen opiskeluun kuuluu opiskelijan henkilökohtainen portfolioyöskentely, jossa opiskelija seuraa ja reflektoi omaa kurssityöskentelyään. Hän dokumentoi oppitunneilla käsitellyjä asioita, oman työskentelyprosessin vaiheita, teatterillisiä kiinnostuksen kohteita virikkeitä, innoittajia ja esikuvia.

Kaksivuotisten opintojen viimeisenä lukukautena opiskelija osallistuu päättötyönään yhteisen teatteriesityksen valmistamiseen. Siihen sisältyy opiskelijan henkilökohtainen roolinrakennus tai muuhun teatterin osa-alueeseen perehtyminen. Vaihtoehtoisia osa-alueita voivat olla valaistus, puvustus tai lavastus.

Opiskelu on ryhmäopetusta ja vaatii vuorovaikutustaitoja sekä sitoutuneisuutta. Opinnot koostuvat kaikille yhteisistä aineista ja mahdollisista valinnaisista kursseista. Perusopetuskokonaisuuden opintoihin sisällytettävistä yksittäisistä kursseista päätetään opiston opetusohjelman lukukausikohtaisen kurssien suunnittelun yhteydessä.

Ensimmäisen lukukauden opinnot ovat kaikille yhteisiä teatterin perusteiden opintoja. Sen aikana jokaiselle opiskelijalle rakennetaan henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS), jonka lähtökohtana ovat opiskelijan omat kiinnostuksen kohteet ja opiskeluhistoria. Seuraavina lukukausina opiskelija valitsee kaikille yhteisten opintojen lisäksi oman suuntautumisvaihtoehdon opiston teatteritaiteen kurssitarjonnasta. HOPSin toteutumista seurataan ja opiskelijoiden henkilökohtaisia suunnitelmia tarkennetaan opintojen edetessä yhdessä ohjaajan kanssa.

5. OPINTOJEN YLEISET TAVOITTEET

- kehittää omaa ilmaisua ja teatteritaiteen ymmärrystä
- ohjata opiskelijaa työskentelemään luovasti ja itsenäisesti sekä taiteellisen työryhmän jäsenenä
- laajentaa teatterityön käsitteiden ymmärrystä sekä teatterityöhön liittyvien toimintojen ja käytäntöjen ymmärrystä ja hallintaa
- laajentaa käsitystä nykyaikaisen esittävän taiteen monimuotoisuudesta
- oppia ymmärtämään teatteritaiteen luomisprosessia
- rohkaista opiskelijaa soveltamaan teatteriosaamista elämän eri alueilla
- kehittää havainnoinnin herkkyyttä
- kehittää omia sosiaalisia taitoja
- kehittää oman työn jatkuvaa arviointia
- kehittää kykyä yhteistyöhön muiden taiteenalojen ja teatterintekijöiden kanssa

- kehittää kykyä taiteen vastaanottamiseen ja siitä nauttimiseen

6. OPETUSTARJONTA

Teatteritaiteen perusopetuksen kaikille yhteinen sekä valinnainen oppiaines painottuu Helsingin työväenopistossa annettavan taideopetuksen mukaisesti.

- teatterihistoria
- teatterin tyylilajit
- äänenkäyttö
- teatteriliikunta
- tanssi
- näyttelijäntyön perusteet
- naamionäyttelemisen ja objektiteatteri
- roolinrakentaminen
- dramaturgia
- ohjaus
- valosuunnittelu
- äänisuunnittelu
- puvustus
- lavastus
- esityksen valmistusprosessi
- taiteiden välisyys; nykyteatteri ja performanssi

7. OPETUSTAVOITTEET JA SISÄLLÖT

- teatterin eri aikakausien jäsentäminen ja hahmottaminen
- sen ymmärtäminen, että oma keho, ajatukset ja tunteet ovat näyttelijän tärkein työväline
- oman kehotietoisuuden lisääminen
- heittäytymisen merkityksen ymmärtäminen
- oman äänen löytäminen ja rohkeus käyttää sitä
- äänenhuolto ja äänen muuntautuvuus
- sanattoman ja fyysisen teatterin hahmottaminen
- näyttelijäntyön paradoksaalisuus ja esteettinen kahdentuminen
- teatteritekstin jäsentäminen
- teatterin tarinallisuus ja toiminta
- teatteriohjaaminen ja jaettu vastuu
- valon, tilan ja tunnelman luominen
- valodramaturgian jäsentäminen
- teatterin äänimaailman merkityksellisyys
- teatterin monitasoinen rytmikka
- puvustus ja roolinrakentaminen
- lavastuksen monimuotoisuus ja mahdollisuudet
- taiteiden välisten yhteyksien hahmottaminen

8. OPINTOJEN RAKENNE JA SISÄLLÖT

Opinnot muodostuvat kymmenestä opintokokonaisuudesta ja jakautuvat perustasoon sekä syventävään tasoon. Perustaso suoritetaan ensimmäisen

lukuvuoden aikana. Syventävän tason muodostaa teatteriesityksen valmistusprosessi, joka kattaa toisen lukuvuoden.

Opintojen laajuus on 18–20 opintopistettä. Opintopiste (op) vastaa opiskelijan 27 tunnin työpanosta, johon sisältyy opintoryhmälle yhteistä ryhmäopetusta sekä opiskelijan esimerkiksi kotona suorittamaa itsenäistä työskentelyä.

8.1 Perustaso, opintokokonaisuudet 1–6

Tutustutaan teatteritaiteen perusteisiin ja teatterin eri osa-alueisiin. Opintokokonaisuudet sisältävät näyttelijäntyön, äänenkäytön, teatteriliikunnan, dramaturgian, ohjauksen ja teatterihistorian opintoja.

Käydään seuraamassa monipuolisesti teatteriesityksiä Helsingissä.

Opetuksessa painotetaan dialogisuutta ja osallistumista ryhmässä tapahtuvaan teatterinomaiseen toimintaan. Teatterilähtöisten harjoitusten avulla vahvistetaan opiskelijan ilmaisu- ja havaintokykyä sekä tuetaan opiskelijan henkilökohtaisen taiteellisen näkemyksen kehittymistä.

Opiskelijaa rohkaistaan käsitystensä, tietojensa ja taitojensa uudelleenarviointiin. Tutkitaan teatteritaidetta vuorovaikutuksellisenä ja sosiaaliin suhteisiin nojaavana taidemuotona ja peilataan siihen omaa kokemusmaailmaa.

Ensimmäisen lukukauden aikana laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS), jota opiskelija noudattaa perustason ajan. HOPS tarkistetaan joka lukukaudeksi oppilaan elämäntilanteeseen sopivaksi ja hänen kiinnostustensa mukaisesti.

8.2 Syventävä taso, opintokokonaisuudet 7–10

Opintojen syventävä taso muodostuu opintoryhmän yhteisestä päättötyöesityksestä ja esityksen valmistusprosessista. Toisen lukuvuoden alussa opiskelija valitsee teatterin osa-alueista oman suuntautumisvaihtoehkonsa, joka on sisällytettävissä opintoryhmän yhteiseen tuotantoon. Opintojen edetessä opiskelija keskittyy valitsemalleen teatteritaiteen osa-alueelle ja lisää oma-aloitteista, itsenäistä työskentelyä opintojensa syventämisessä.

Syventävä taso sisältää itsenäisen työskentelyn ja oman osa-alueen opintojen lisäksi yhteisiä opintoja. Syventävät opinnot sisältävät sekä viikoittain järjestettävää kurssiopetusta että intensiivisiä viikonloppukursseja.

Opiskelijaa ohjataan käytännön työskentelyyn teatterityössä, oman kiinnostuksen kohteen haltuunottoon ja oma-aloitteisuuteen, sekä rohkaistaan lisäämään kokemuksia teatterista monipuolisena taidemuotona.

Opiskelijaa kannustetaan rakentamaan tietoisuuttaan oman taiteellisen tekemisensä ja elinympäristönsä, kulttuuriperinteen ja muiden kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta.

Syventävä jakso päättyy toisena lukuvuotena yleisölle suunnatun päättöyöesityksen tekemiseen näyttämöllä.

9. OPINTOJEN LAAJUUS JA KESTO

Opintojen laskennallinen laajuus on 500–540 tuntia ja kesto kaksi vuotta. Yhden opitunnin pituus on 45 minuuttia.

Opintovuosi käsittää syys- ja kevätlukukauden.

Perustason opinnot ovat yhteistä opiskelua kerran viikossa. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) laadinnan jälkeen opiskelija voi valita teatterikurssien tarjonnasta opintoja oman suuntautumisalueensa mukaan. Opiskelijalla on kurssimuotoista opiskelua ensimmäisen lukuvuoden ja toisen lukuvuoden syyslukukauden aikana kerran viikossa. Toisen lukuvuoden syventäviin opintoihin sisältyvällä kevätlukukaudella opiskelua on kaksi kertaa viikossa.

Vuosittaiset tuntimäärät

Ensimmäinen lukukausi koostuu yhteisistä perustason opinnoista, joiden kesto on yhteensä 108 tuntia. Toisen lukukauden kesto on opiskelijan henkilökohtaisista valinnoista riippuen 108–120 tuntia. Toinen lukuvuosi jakautuu siten, että molempien lukukausien laskennallinen pituus on 140 tuntia. Tuntimääriin sisältyy itsenäistä työskentelyä ensimmäisen lukuvuoden aikana keskimäärin 60 tuntia ja toisena lukuvuotena keskimäärin 30 tuntia.

10. OPINTOSUORITUKSET

Hyväksytyyn opintosuoritukseen vaaditaan 2/3 läsnäoloa sekä annettujen tehtävien suorittamista. Opintosuoritukset tallennetaan opiston kurssinhallintajärjestelmään.

11. OPPILASARVIOINTI

Arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan edistymistä opinnoissa sekä rohkaista ja ohjata omien valintojen ja tavoitteiden asettamiseen. Teatteritaiteen opetus perustuu vuorovaikutukseen ryhmän ja opettajan kanssa. Ryhmää rohkaistaan opetustilanteiden yhteydessä ryhmän sisällä tehtävään itsearviointiin ja opiskelijoiden keskinäiseen palautteenantoon. Lisäksi ohjaaja käy ajoittain lukukauden aikana opiskelijoiden kanssa henkilökohtaisia arviointikeskusteluja.

Opiskelijoita ohjataan työstämään omaa portfolioa ja arvioimaan sen avulla itse oppimistaan.

Opiskelijan omasta osuudesta yhteisessä päättöyöesityksessä annetaan kirjallinen tai suullinen palaute.

12. MUUALLA SUORITETTUIEN OPINTOJEN HYVÄKSI LUKEMINEN

Muualla suoritetuista opintoja tai työkokemusta voidaan hyväksyä soveltavin osin osaksi opintokokonaisuutta. Hyväksi lukeminen tehdään aiemmista opinnoista tai työsuorituksista annettujen todistusten perusteella. Muualla suoritetut opinnot tai muut hyväksi luettavat suoritukset kirjataan todistukseen merkinnällä 'korvaava suoritus'.

13. TODISTUKSEN SISÄLTÖ

Opiskelijalle annetaan pyydettäessä todistus suoritetuista opintokokonaisuuksista.

Opiskelija saa taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen suorittuaan kaksivuotisesta opintokokonaisuudesta vähintään $\frac{3}{4}$ sisältäen osallistumisen esityksen valmistusprosessin toteuttamiseen viimeisenä lukukautena. Päättötodistukseen merkitään kaikki opiskelijan suorittamat opintokokonaisuudet.

Päättötodistuksen tulee sisältää:

- koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- taiteenala ja opinnot, joista päättötodistus annetaan
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- opiskeluaika vuosina
- oppilaan suorittamat opintokokonaisuudet ja niiden opiskelun tuntimäärät
- rehtorin allekirjoitus ja oppilaitoksen leima
- lainsäädäntö, johon koulutus perustuu
- opetusministeriön myöntämän järjestämisluvan päivämäärä tai kunnan päätös (päivämäärä) opetussuunnitelman hyväksymisestä
- maininta, että taiteen perusopetuksen yleinen oppimäärä koostuu vähintään kymmenestä opintokokonaisuudesta
- maininta, että koulutus on järjestetty Opetushallituksen vahvistamien taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti

14. OPPILASVALINTA

Opintoihin haetaan opinto-ohjelmassa ja opiston www-sivuilla ilmoitettuna hakuajaksi. Haku tapahtuu ilmoittautumalla valintahaastatteluun, jonka

tuomaristossa toimii kaksi äidinkielen, kirjallisuuden ja teatterin ainealatiimin edustajaa. Valintahaastattelu sisältää kaksi tehtävää: ryhmätehtävän ja henkilökohtaisen yksilöhaastattelun. Haastattelemalla pyritään selvittämään opiskelijoiden koulutukseen hakeutumisen motiivit sekä valmiudet ja mahdollisuudet sitoutua pitkäjänteiseen opiskeluun kaksivuotisessa koulutuskokonaisuudessa.

15. YHTEISTYÖ MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto kehittää aikuisten taiteen perusopetusta yhteistyössä sitä suunnittelevien ja järjestävien aikuisoppilaitosten ja tahojen kanssa. Erityisesti pääkaupunkiseudun naapuriopistojen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.